

Dignitas infinita, un document convenient

Domènec Melé¹

‘Dignitas infinita’¹² (Infinita dignitat) (DI) és una Declaració del Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, publicada en data 2 d’abril de 2024, i confirmada pel Papa Francesc en audiència, el 25 de març de 2024. Està centrada en la dignitat i el valor únic i transcendent de tot ésser humà. És un text relativament breu - amb 66 punts distribuïts en quatre parts, a més de la introducció i la conclusió- però dens en continguts. La seva elaboració és, sens dubte, curosa, fruit d’un treball de cinc anys, com s’assenyala en la presentació. Som davant un document de l’Església catòlica que sembla convenient per al nostre temps.

I. Una visió de conjunt

Com s’acostuma a fer en els documents pontificis i de la Santa Seu, les dues primeres paraules del text -sovint en llatí- són el títol principal. En aquest cas, l’expressió *Dignitas infinita*, aplicada a l’ésser humà, ha estat presa de dues intervencions pontificies ocasionals³. No sols les primeres paraules, sinó la primera frase del documents és un excel·lent resum del document: “Una dignitat infinita, que es fonamenta inalienablement en el seu propi ésser, li correspon a cada persona humana, més enllà de tota circumstància i en qualsevol estat o situació en què es trobi.” (DI, 1). En referir-se a “propi ésser” de cada persona es conjumina un descobriment racional i el coneixement de fe que presenta a l’home -home i dona- creat a imatge de Déu, redimit per Jesucrist i destinat a la comunió amb Déu en la vida eterna.

Es diria que el document està guiat, per dir-ho així, per tres grans línies de força.

- *La primera és recuperar el sentit genuí i valor ètic del concepte de “dignitat humana”, amb freqüència amb significats diversos i fins i tot distorsionats. I, alguna cosa semblant caldria dir dels drets humans, estretament relacionats amb la dignitat de la persona. La pròpia Declaració al·ludeix a això. D’una banda, reconeix el consens bastant general de la importància i fins i tot l’abast normatiu de la dignitat i el valor únic i transcendent de tot ésser humà contingut en l’expressió “dignitat humana, però d’altra banda, adverteix del risc de donar a tal dignitat diversos significats, la qual cosa ocorre amb una certa freqüència, i això dona lloc a possibles malentesos (DI, 7). Aquesta línia*

de força s'expressa, en gran manera, a la primera part de la DI que tracta de consciència progressiva de la centralitat de la dignitat humana.

- *La segona línia de força és recordar i fins i tot reforçar el perenne ensenyament de l'Església sobre la dignitat humana*, posant en relleu en la segona part titulada: L'Església anuncia, promou i es fa garant de la dignitat humana, estretament relacionada amb els drets innats de l'home. Referent a això, sant Joan Pau II afirmava que el que constitueix la guia «de tota la doctrina social de l'Església, és la correcta concepció de la persona humana i del seu valor únic» (Carta-encíclica *Centesimus annus*, núm. 11). La DI (núm. 4-6) recorda ensenyaments recents dels papes sobre la dignitat humana i recorda el resum del *Catecisme de l'Església Catòlica*, en el capítol titulat “La dignitat de la persona humana” (núm. 1700-1876). Sobre la dignitat humana existeix també un celebrat document de la Comissió Teològica Internacional, titulat *Dignitat i drets de la persona humana*⁴ (1983), Introducció, 3. Cal afegir, a més, el desenvolupament del Principi Personalista o del respecte incondicionat de la dignitat humana, en el *Compendi de Doctrina Social de l'Església* (núm. 105 i següents) Els ensenyaments de l'església, recordats en la DI s'estenen en la tercera part en la qual es recorda que la dignitat humana és fonament dels drets i dels deures humans.
- *La tercera és fer front, amb sòlids criteris morals, a algunes violacions greus de la dignitat humana*, la qual cosa es fa evident en la quarta part del document. Entre aquestes violacions, el drama de la pobresa, la guerra, el treball dels emigrants, el tràfic de persones, els abusos sexuals, les violències contra les dones, l'avortament, la maternitat subrogada, l'eutanàsia i el suïcidi assistit, el menyspreu de les persones discapacitades, la teoria de gènere, el canvi de sexe, i la violència digital.

II. Fonaments de la dignitat humana

La *Dignitas infinita* exhorta al fet que tal dignitat sigui *reconeguda, respectada, protegida i promoguda en totes les circumstàncies*. No pretén presentar un estudi sistemàtic de la fonamentació de la dignitat humana, però presenta interessants punts que conviden a aprofundir en tal fonamentació i en el concepte mateix de dignitat humana.

Ho fa després de constatar l'ampli consens actual a valorar la dignitat humana (DI 7), com apareix, per exemple, en la Declaració Universal dels Drets Humans de l'ONU de 1948, on explícitament s'afirma que “Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets.” (art. 1), al mateix temps que expressa la preocupació dels diversos significats que poden donar-

se al concepte de dignitat, amb els consegüents malentesos i contradiccions (DI 8). Un mínim aprofundiment en el concepte de dignitat aplicat a tot ésser humà sembla necessari per evitar que “dignitat” passi a ser una paraula buida o desposseïda de tota la riquesa que enclou.

La dignitat humana és ontològica

En parlar de dignitat humana parlem d'una *dignitat que és intrínseca a l'ésser humà*. És, doncs, una dignitat ontològica, inclosa en el “ser” persona humana, home o dona. Es tracta d'una dignitat constitutiva, amb independència de sexe, raça, estatus social o de qualsevol altra circumstància.

humana sigui inclosa en les constitucions nacionals, com així ocorre, per exemple, a Alemanya, però l'existència de tal dignitat és anterior i independent del seu reconeixement legal. *Per ser constitutiva, és una dignitat que es té des del moment de la concepció*, en el qual sorgeix un nou ésser humà –amb una dotació genètica que el fa un individu diferent de la seva mare i del seu pare– i que ja no es perd. Per tant, també tenen dignitat els éssers humans no nascuts, els ancians dementats, els homosexuals, els malalts agonitzants o en estat comatós; així com els malfactors i delinqüents. Tots són persones i per això dotades de dignitat. “Encara que, a causa de diverses limitacions o condicions, no pugui utilitzar aquestes capacitats, la persona sempre subsisteix com a “substància individual” amb tota la seva dignitat.” (DI 9)

És, doncs, important distingir la dignitat humana pròpia de tota persona d'altres formes de dignitat afegides a la comuna dignitat humana. En aquest sentit parlem de la *dignitat del càrrec* o posició ocupats en la vida, com la dignitat de sacerdot, la de jutge o la de president d'una nació, posem per cas. És també diferent de la *dignitat moral* derivada de la conducta. Així, mentir o cometre un frau, és una conducta indigna. La declaració que comentem cita aquesta última forma de dignitat, afegint-hi altres dues formes de

dignitat (DI 7,8), diferents també de la dignitat ontològica: la *dignitat social*, referent a les condicions materials de vida (alimentació, vestit, habitatge, educació, atenció sanitària, etc.) i la *dignitat existencial*, entesa com a situacions qualificables com a “indignes” de la condició humana, com poden ser viure en condicions angoixants, sotmetiments forçats, humiliacions, menyspreus, discriminacions injustes, etc.

Arguments filosòfics per fonamentar la dignitat humana

Els arguments filosòfics per a la dignitat humana, de diverses maneres, giren entorn d'allò que ens distingeix com a humans: posseir una naturalesa racional, amb capacitats derivades. Aristòtil es fixa en la *superioritat ontològica de la naturalesa humana al posseir logos* (raó), sense parar esment en la individualitat de cada ésser humà. Sant Agustí posa l'accent en la *capacitat d'estimar* i no sols de conèixer. Sant Tomàs d'Aquino considera el *caràcter individual subsistent de la naturalesa humana racional*, sense desenvolupar-lo gaire, assumint la definició de *persona* de Boeci, àmpliament acceptada: “persona és una substància individual de naturalesa racional” (*persona est rationalis naturae individua substantia*). La DI (núm.9) al·ludeix a aquesta definició afirmant que “com a ‘substància individual’, la persona gaudeix de dignitat ontològica (és a dir, en el nivell metafísic del ser mateix): és un subjecte que, havent rebut l'existència de Déu, “subsisteix”, és a dir, exerceix l'existència autònomament.” Segons l'Aquinat, *la mateixa noció de persona denota dignitat*: indica el més excel·lent que hi ha en l'univers, i l'aplica a Déu –com Ser Suprem– i a les tres Persones Divines, als àngels i als éssers humans.

En el segle XVIII, Kant es fixarà en la dignitat humana a partir de l'autonomia individual. Dirà que *les coses tenen preu, mentre que les persones tenen dignitat*, afegint que en el tracte amb persones, aquestes mai s'han de considerar com a simples mitjans, sinó com algú que s'imposa fins a si mateix.

La filosofia personalista moderna, des d'un enfocament divers, de tall realista, veurà la dignitat humana en un conjunt de *característiques radicals que determinen ser persona*: el mode de coneixement personal, l'autodeterminació per a l'acció amb la possibilitat de creixement personal, l'obertura autotranscendent a tot allò que embolcalla la nostra existència i li proporciona significats i la capacitat de donar i rebre amor amb gratuïtat.

La dignitat humana des de la fe

La Revelació cristiana reforça els arguments de raó sobre la dignitat humana. Ho fa a partir de *tres veritats crucials de la fe cristiana* que mostren l'amor de Déu cap a la criatura humana. Concretament, la Creació, l'Encarnació del Fill

de Déu i la seva Redempció, la qual culmina en la Resurrecció i el consegüent destí etern de l'home associat a la Resurrecció de Crist.

Dels dos relats de la *Creació* (*Gènesi*, capítol 1 i 2) aprenem que l'home fou creat per voluntat expressa de Déu, com algú diferent i superior a tota la resta tot dotant-lo d'alguna cosa que expressa una gran dignitat. En efecte, la Bíblia expressa aquesta dignitat humana des de les seves primeres pàgines en afirmar que va haver-hi una *intervenció directa de Déu en la creació de l'home* -home i dona- infonent vida humana al fang de la terra (matèria preexistent segurament molt evolucionada) (Gen 2, 7). Col·loca, a més a l'home en la terra perquè la cuidi i la conreï (Gen 2, 15) Referent a això, el Concili Vaticà II parla de l'"excelsa dignitat de la persona humana, de la seva superioritat sobre les coses i dels seus drets i deures universals i inviolables" (*Gaudium et spes*, 26) la qual cosa s'ha repetit a la DI (núm. 16). Significativament, assenyalava també que Déu va crear l'home "*a imatge i semblança seva*" (Gen 1, 26-27). L'Església reflexiona sobre aquests i altres textos bíblics, assenyalant que "l'home és l'única criatura en el món visible la qual Déu ha volgut 'per si mateixa'" (*Gaudium et spes*, 24). La Declaració que comentem, sembla fer-se ressò d'aquestes paraules veient la dignitat humana com un do de Déu, i no com una cosa merescuda: "La nostra dignitat ens és conferida, no és pretesa ni merescuda. Tot ésser humà és estimat i volgut per Déu per si mateix i, per tant, és inviolable en la seva dignitat." (DI 11)

L'*Encarnació* significa que el Verb etern de Déu es va fer home i això reforça encara més la dignitat humana. Amb la seva Encarnació, el Verb de Déu, assumeix plenament la naturalesa i l'existència humana, d'alguna manera s'uneix a tot home. Així, "per la seva encarnació, Jesucrist va confirmar que tot ésser humà posseeix una dignitat inestimable, pel mer fet de pertànyer a la mateixa comunitat humana, i que aquesta dignitat no pot perdre's mai." (DI 19, citant documents anteriors i el sentir dels Pares de l'Església).

Amb la *Redempció* l'home és cridat a ser fill de Déu en Crist i destinat a la vida eterna. La Redempció obrada per Crist ens va aconseguir que poguéssim arribar a ser fills de Déu i a ser-ho en plenitud en la vida eterna. El Concili Vaticà II trobava en això la més alta raó per a la dignitat humana. Literalment afirma: "la raó més alta de la dignitat humana consisteix en la vocació de l'home a la unió amb Déu" (*Gaudium et spes*, 19). Una idea represa i ampliada en la Declaració (DI 20).

En resum, sense menysprear l'ampli consens mundial assolit de la dignitat humana –encara que, per desgràcia, no sempre es respecti– la declaració *Dignitas infinita* proporciona arguments de raó i de fe que donen solidesa al reconeixement, respecte, protecció i promoció de la dignitat humana.

III. Drets humans i distorsions actuals

La relació entre dignitat humana i drets humans apareix des del principi en la DI. Després d'indicar que la infinita dignitat de cada ésser humà es “fonamenta inalienablement en el seu propi ser” afegeix que aquesta és la base per defensar “la primacia de la persona humana i la protecció dels seus drets.” (DI 1). Es refereix als *drets humans, que són innats com ho és la dignitat humana*.

El constant ensenyament de l'Església sobre drets humans

Sant Joan XIII en l'encíclica *Pacem in Terris* (PT) de 1963, que podria ser anomenada “Carta magna cristiana dels drets humans”, estableix com a fonament “el principi que tot home és persona, això és, naturalesa dotada d'intel·ligència i de lliure albir, i que, per tant, l'home té per si mateix drets i deures, que dimanen immediatament i al mateix temps de la seva pròpia naturalesa. Aquests drets i deures són, per això, universals i inviolables i no s'hi pot renunciar per cap concepte” (PT 7). Allí s'assenyalen un conjunt de drets ben reconeguts i que, en gran manera, es corresponen amb la *Declaració Universal de Drets Humans* (DUDH) aprovats per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1948.

Anteriorment, el Papa Pius XII ja s'havia referit als drets humans, i encara podríem remuntar-nos a Lleó XIII, pioner a defensar drets dels treballadors enfront d'abusos de l'època. Posteriorment, el Concili Vaticà II va assenyalar l’“excelsa dignitat de la persona humana, de la seva superioritat sobre les coses i dels seus drets i deures universals i inviolables.” (*Gaudium et spes*, núm. 26).

Sant Pau VI també es va referir als ensenyaments de l'Església sobre aquests drets, subratllant la sòlida antropologia que hi dona suport. Deia: “cap antropologia iguala l'antropologia de l'Església sobre la persona humana, fins i tot considerada individualment, quant a la seva originalitat, dignitat, intangibilitat i riquesa dels seus drets fonamentals, sacralitat, educabilitat, aspiració a un desenvolupament complet i immortalitat.”⁵

Els papes posteriors han elogiat en diverses ocasions l'esmentada DUDH. En concret, sant Joan Pau II va definir la DHDH com a “pedra mil·liar posada en el llarg i difícil camí del gènere humà”, i com “una de les més altes expressions de la consciència humana”⁶. El document que comentem recorda, a manera de resum, “des del principi de la seva missió, l'Església, impulsada per l'Evangeli, s'ha esforçat per afirmar la llibertat i promoure els drets de tots els éssers humans.” (DI 3) I ho fa citant diverses intervencions pontificies (vegeu nota final, núm. 4)

Els drets humans de la DUDH no sols van ser consensuats a l'ONU; en ells s'hi pot reconèixer un sòlid fonament: la dignitat ontològica i el valor únic i eminent de cada dona i cada home que existeixen en aquest món (DI 2). Com indica el Papa Francesc, “en la cultura moderna, la referència més pròxima al principi de la dignitat inalienable de la persona és la Declaració Universal dels Drets de l'Home”⁷. La referència a aquest document de l'ONU és important quan ara hi ha pressions per fer passar com a drets, simples desitjos o reivindicacions que s'oposen al contingut d'aquesta Declaració universal.

Distorsions dels drets humans

La Declaració que comentem adverteix que a vegades “s'abusa del concepte de dignitat humana per justificar una multiplicació arbitrària de nous drets, molts dels quals solen ser contraris als definits originalment i no poques vegades es posen en contradicció amb el dret fonamental a la vida.” (DI 25) No és difícil endevinar que aquest text es refereix a distorsions com les que venen per fer passar l'avortament com un dret humà, sota l'enganyosa etiqueta de “salut reproductiva”, o el suïcidi assistit i l'eutanàsia com a “dret a una mort digna”, quan en realitat és ajudar a llevar la vida o disposar un mateix del do de la vida.

Els drets humans, són intrínsecs a tot “ésser humà”, per tant no depenen de les circumstàncies concurrents, ni es tenen per concessió d'uns altres, ni de manera temporal. Per tant, tampoc de l'edat, ni de les condicions físiques o mentals. La distorsió rau a parlar no de drets humans o de drets de l'home, sinó de “drets de la persona”, al mateix temps que es defineix persona en termes d'autonomia personal i no com un ser subsistent. D'això ens en parla el següent text de la DI (núm. 24):

Alguns proposen que és millor utilitzar l'expressió “dignitat personal” (i drets “de la persona”) en lloc de “dignitat humana” (i drets “de l'home”), perquè entenen per persona només “un ser capaç de raonar”. En conseqüència, sostenen que la dignitat i els drets s'infereixen de la capacitat de coneixement i llibertat, de la qual no tots els éssers humans n'estan dotats. Així doncs, el nen no nascut no tindria dignitat personal, ni l'ancià incapacitat, ni els discapacitats mentals. (DI 24)

Davant aquest plantejament, la Declaració “insisteix en el fet que la dignitat de tota persona humana, precisament perquè és intrínseca, roman ‘més enllà de tota circumstància’, i el seu reconeixement no pot dependre, de cap manera, del judici sobre la capacitat d'una persona per comprendre i actuar lliurement.” (DI 24)

La distorsió arriba més lluny amb la ideologia que propugna canvis de gènere i en general, amb *la pretensió de convertir desitjos subjectius en drets*

de la persona. Amb aquest plantejament es corre el risc de restringir la dignitat humana a la capacitat de decidir discrecionalment sobre un mateix i sobre la seva pròpia destinació, independentment de la dels altres, sense tenir en compte la pertinença a la comunitat humana.” (DI 26).

La resposta és clara. “Sense cap referència ontològica, el reconeixement de la dignitat humana oscil·laria a la mercè de valoracions diverses i arbitràries. L’única condició, per tant, perquè es pugui parlar de dignitat per si mateixa inherent a la persona és que aquesta pertanyi a l’espècie humana, per la qual cosa “els drets de la persona són els drets humans.” (DI 24).

IV. Llibertat i creixement moral personal

La Declaració insisteix en el fet que existeix una dignitat constitutiva de tot ésser humà, que no perd mai, per ser ontològica -pertanyent a l’ésser- però, també subratlla que hi ha una dignitat moral que pot créixer o disminuir:

“Encara que cada ésser humà posseeix una dignitat inalienable i intrínseca des del principi de la seva existència com a do irrevocable, depèn de la seva decisió lliure i responsable expressar-la i manifestar-la en plenitud o entel·lar-la.” (DI 22).

La dignitat moral, a diferència de l’ontològica, depèn del comportament i, en definitiva, del bon ús de la llibertat, és l’anomenada dignitat moral. Les persones tenen, en efecte, capacitat de formular judicis morals -judicis de consciència- i actuar seguint-los o en oposició a ells. Com afirma la Declaració que comentem, “la dignitat moral es refereix, com s’acaba de considerar, a l’exercici de la llibertat per part de la criatura humana. Aquesta última, encara que dotada de consciència, roman sempre oberta a la possibilitat d’actuar-hi en contra. En fer-ho, l’ésser humà es comporta d’una manera que “no és digna” de la seva naturalesa de criatura estimada per Déu i cridada a estimar als altres (...) Quan això s’esdevé, ens trobem davant persones que semblen haver perdut tot rastre d’humanitat, tot rastre de dignitat.” (DI, 7)

Per contra, actuant bé hi ha un creixement moral personal amb el qual augmenta la pròpia dignitat moral: “en la mesura en què la persona humana respon al bé, la seva dignitat pot manifestar-se, créixer i madurar lliurement, dinàmica i progressiva. Això significa que també l’ésser humà s’ha d’esforçar per viure a l’altura de la seva dignitat.” (DI, 22).

És important subratllar que comportar-se malament és indigne de la persona, però en els plans de Déu, no n’hi ha prou d’evitar comportaments indignes, sinó que estem cridats a créixer com a persones en allò que ens distingeix com a humans. La vocació o crida al desenvolupament humà

personal ha estat recordat en nombroses ocasions pel Magisteri; singularment per sant Pau VI, qui afirma. “el creixement humà constitueix com un resum dels nostres deures. Més fins i tot, aquesta harmonia de la naturalesa, enriquida per l'esforç personal i responsable, està cridada a superar-se a si mateixa.” (*Populorum progressio*, núm. 16) La *Dignitas infinita*, alineada amb aquest ensenyament, afirma. “Cada persona està cridada a manifestar en el pla existencial i moral l'horitzó ontològic de la seva dignitat, en la mesura en què amb la seva pròpia llibertat s'orienta cap al veritable bé, com a resposta a l'amor de Déu.” (*DI*, 22)

Però això no s'acaba pas aquí. Déu ha volgut per a nosaltres no sols desenvolupament humà, sinó també creixement en santedat. Com recorda sant Pau: Déu-Pare “Ens escollí en ell abans de crear el món, perquè fóssim sants, irrepreensibles als seus ulls.” (*Ef* 1, 4). D'aquí que sant Pau VI, continuï el text anterior afirmant: “Per la seva inserció en el Crist viu, l'home té el camí obert cap a un progrés nou, cap a un humanisme transcendental que li dona la seva major plenitud; tal és la finalitat suprema del desenvolupament personal.” (*Populorum progressio*, núm. 16). La Declaració que comentem els recorda que tots els éssers humans, “estan cridats a créixer sota l'acció de l'Esperit Sant per reflectir la glòria del Pare, en aquella mateixa imatge, participant de la vida eterna.” (*DI*, 7)

Una persona que vulgui actuar bé procurarà fer un judici de consciència recte i després el seguirà, encara que costi. Com assenyala el *Catecisme de l'Església catòlica* (núm. 1780) “La dignitat de la persona humana implica i exigeix la rectitud de la consciència moral.” Fer un judici de consciència recte abans d'actuar manifesta sentit de compromís amb la pròpia llibertat. Per a això cal buscar amb sinceritat allò correcte en cada situació. Tots tenim aquesta capacitat racional ajudats per la virtut de la prudència (saviesa pràctica), la qual pot estar més o menys desenvolupada. Amb tot, la consciència pot equivocar-se i caure en l'error: és l'anomenada *consciència errònia*. D'aquí la importància d'acudir a l'Evangeli i als ensenyaments de l'Església per fer un bon judici moral i compromès amb la llibertat. Com assenyala Benet XVI, i recorda la *DI* (núm. 22), “sense l'ajuda correctora de la religió, la raó pot ser també presa de distorsions, com quan és manipulada per les ideologies o s'aplica de manera parcial en detriment de la consideració plena de la dignitat de la persona humana.” (*Discurs a Westminster Hall*, 17 setembre 2010).

V. Violacions de la dignitat humana

L'última part de la *Dignitas infinita* aborda algunes violacions concretes i greus de la dignitat humana. Comença (*DI*, 34) per recordar-ne diverses ja citades a la *Gaudium et spes* (núm. 27):

- *Homicidis de tota mena*, genocidis, avortament, eutanàsia i el mateix suïcidi deliberat.
- Tot el que viola la *integritat de la persona humana*, com, per exemple, les mutilacions, les tortures morals o físiques, els conats sistemàtics per dominar la ment aliena.
- *Condicions que ofenen la dignitat humana*, com són les condicions infrahumanes de vida, les detencions arbitràries, les deportacions, l'esclavitud, la prostitució, el tràfic de blanques i de joves; o les condicions laborals degradants, que redueixen l'operari al rang de mer instrument de lucre, sense respecte a la llibertat i a la responsabilitat de la persona humana.

Seguint el *Catecisme de l'Església Catòlica* (núm. 2267) i de l'encíclica del Papa Francesc, *Fratelli tutti*, (núm. 269) també presenta la pena de mort com a inconsistent amb la dignitat humana, al mateix temps que reafirma la dignitat humana de presos i empresonats (*DI*, 34)

A continuació i sense ànim d'exhaustivitat, la declaració s'ocupa sobre «algunes violacions greus de la dignitat humana que són d'especial actualitat.» (*DI*, 35). Cita les següents:

El drama de la pobresa (*DI*, 36-37). El considera «un dels fenòmens que més contribueix a negar la dignitat», la qual estima «lligada a la desigual distribució de la riquesa.»

La guerra, al costat d'atemptats, persecucions per motius racials o religiosos (*DI*, 38-39). Respecte a la guerra, recorda amb el Papa Francesc (*Fratelli tutti*, 258), que «no podem pensar en la guerra com a solució, pel fet que els riscos probablement sempre seran superiors a la hipotètica utilitat que se li atribueixi.»

El tràfic de persones (*DI*, 41-42), una activitat innoble, una vergonya per a les nostres societats que es consideren civilitzades.

Els abusos sexuals (*DI*, 43), que fereixen la dignitat humana de la qual participa el cos, ja que la persona és un tot, i que «deixen profundes cicatrius en el cor dels qui en pateixen.»

Les violències contra les dones (*DI*, 44-46), com també situacions d'exclusió o maltractament. En alguns països, a més, les dones no poden defensar els seus drets.

L'avortament (47), sobre el qual recorda que la dignitat de tot ésser humà té un caràcter intrínsec i val des del moment de la seva concepció fins a la seva mort natural.

La maternitat subrogada (DI, 48-50), mitjançant la qual el nen, immensament digne, es converteix en un mer objecte. Aquesta pràctica, «viola, abans de res, la dignitat del nen. En efecte, tot nen, des del moment de la seva concepció, del seu naixement, i després en créixer com a jove, convertint-se en adult, posseeix una dignitat intangible que s'expressa clarament, encara que de manera singular i diferenciada, en cada etapa de la seva vida.»

L'eutanàsia i el suïcidi assistit (DI, 51-<>>>>>>>>>>>>>>>>>><2>). Són pràctiques que no respecten la vida com un do ni la dignitat intangible de tot ésser humà. Alhora que condemna aquesta pràctica, la Declaració reconeix que «la dignitat del malalt, en condicions crítiques o terminals, exigeix que tots facin els esforços adequats i necessaris per alleujar el seu patiment mitjançant unes cures pal·liatives apropiades i evitant qualsevol obstinació terapèutica o intervenció desproporcionada.» Es lamenta també de la distorsió del concepte de dignitat «en presentar les lleis que reconeixen la possibilitat de l'eutanàsia o el suïcidi assistit sovint anomenades ‘lleis de mort digna’».

El descart de les persones amb discapacitat (DI, 53-54), recordant que «tot ésser humà, sigui quina sigui la seva condició de vulnerabilitat, rep la seva dignitat pel fet mateix de ser volgut i estimat per Déu. Per aquestes raons, ha de fomentar-se en la mesura que sigui possible la inclusió i la participació activa en la vida social i eclesial de tots aquells que, d'alguna manera, estan marcats per la fragilitat o la discapacitat.»

La teoria de gènere (DI, 55-57). D'una manera consistent amb la dignitat ontològica de la persona, la DI reitera l'ensenyament de l'Església que tota persona, independentment de la seva tendència sexual, ha de ser respectada en la seva dignitat i acollida amb respecte, procurant evitar tot signe de discriminació injusta, i particularment qualsevol forma d'agressió i violència. D'altra banda és summament crítica amb la teoria de gènere, segons la qual el sexe és una cosa purament biològica «assignada en néixer» i que es pot canviar en virtut de l'autonomia personal. La Declaració, afirma amb claredat que «l'Església recorda que la vida humana, en tots els seus components, físics i espirituals, és un do de Déu, que ha de ser acollit amb gratitud i posat al servei del bé.» Afegeix que «voler disposar de si mateix, com prescriu la teoria de gènere, sense tenir en compte aquesta veritat fonamental de la vida humana com a do, no significa una altra cosa que cedir a la vella temptació que l'ésser humà es converteixi en Déu i entri en competència amb el veritable Déu de l'amor que ens revela l'Evangelí.»

El canvi de sexe (DI, 58-60). L'operació de canvi de sexe, per regla general, corre el risc d'atemptar contra la dignitat única que la persona ha rebut des del moment de la concepció. Es comprèn ja que «l'ésser humà està inseparablement compost de cos i ànima, i el cos és el lloc viu on es desplega i manifesta la interioritat de l'ànima, fins i tot a través de la xarxa de relacions humanes. És en el cos, de fet, on cada persona es reconeix generada pels altres, i és a través del seu cos que l'home i la dona poden establir una relació d'amor capaç de generar altres persones. Per tot això és important «respectar l'ordre natural de la persona humana.» (En un apartat final, la Declaració aclareix que «Això no significa que s'exclouï la possibilitat que una persona afectada per anomalies genitals, que ja són evidents en néixer o que es desenvolupen posteriorment, pugui optar per rebre assistència mèdica amb l'objectiu de resoldre aquestes anomalies. En aquest cas, l'operació no constituiria un canvi de sexe en el sentit que aquí s'entén.»)

La violència digital (DI, 61-62). Es refereix a les múltiples possibilitats que ofereixen les tecnologies digitals per promoure la dignitat humana, però també per crear situacions que s'hi oposen en termes d'explotació, exclusió i violència. També posant en perill la bona reputació de qualsevol persona amb notícies falses i calúmnies. Conclou, assenyalant la necessitat que la tecnologia estigui al servei de la dignitat humana, i no perjudicar-la, i promoure la pau en lloc de la violència. Per a això, «la comunitat humana ha de ser proactiva a l'hora d'abordar aquestes tendències respectant la dignitat humana i promoure el bé.»

Cadascun d'aquests apartats mereixeria un llarg comentari. També caldria estendre's en el desenvolupament d'aquests punts en sentit positiu. Tractarem de tornar-hi en aquest blog. De moment, ens conformem amb el que hem destacat aquí.

VI. Recepció i reptes per a un canvi cultural

La recepció de la Declaració la *Dignitas infinita* ha estat, en general, molt positiva, encara que no han mancat crítiques i algunes controvèrsies.

La DI és un *document consistent*, defensa enèrgicament la dignitat intrínseca de tot ésser humà, la fonamenta des de la fe i també des de la raó, acudeix a textos bíblics i a ensenyaments de l'Església, especialment de sant Joan Pau II, Benet XVI i Francesc.

Es diria que la Declaració s'enfronta amb *tots els temes candents* en els quals la dignitat humana està amenaçada en el nostre temps i amb un enfocament global, com s'ha comentat en una altra entrada, i sense eludir cap tema difícil, com l'avortament, l'eutanàsia, la teoria o ideologia de gènere, el canvi de sexe o la pena de mort i la guerra.

La DI és clara en l'exposició de les exigències morals derivades de la dignitat humana, però no d'un mode taxatiu i agressiu, sinó amb arguments i ressaltant el que és salvable d'allò que critica, com la dignitat de persona que no perden les persones homosexuals o transgènere.

Encara que l'accent recau en les violacions de la dignitat humana, en molts casos, apunta exigències positives per revertir la situació.

El document *desemmascara continguts esbiaixats* introduïts en la cultura i en les lleis en no pocs països en conceptes tan prestigiosos com dignitat, persona i drets humans que en desvirtuen el significat genuí. Tal és el cas del concepte de dignitat atribuïda només a la capacitat efectiva d'autonomia i no a l'ésser humà, dir persona només als éssers humans que ja han nascut o colar com a drets humans el desig d'avortar o de canviar de sexe.

Les crítiques es refereixen sobretot a punts concrets. Com era d'esperar, dels qui defensen l'avortament, l'eutanàsia, o el canvi de sexe donant-los amb freqüència la categoria d'un dret inqüestionable. Als Estats Units, on encara és vigent la pena de mort en diversos Estats, el teòleg catòlic Edward Feser, que anteriorment s'havia manifestat a favor de la pena de mort fins i tot sent ortodox en altres matèries, es va mostrar reticent sobre el que afirma la DI sobre la pena capital⁸.

Una altra crítica que s'ha fet⁹ al document es refereix a l'enumeració d'atacs a la dignitat, que sent correctes en si mateixos, pateixen de poc aprofundiment -sovint la seva explicació es redueix a unes poques cites dels darrers papes – a més, de poca concreció i manca d'orientacions per combatre els horrors enunciats. S'argumenta que després de cinc anys de feina, com afirma la Declaració, podria haver sortit una cosa més profunda i concreta. Segurament, però el document no vol pas ser un tractat, sinó una cosa breu amb finalitats pastorals.

El títol de la Declaració també ha estat polemitzat per alguns teòlegs, que els sembla que *infinita dignitat* correspon només a Déu¹⁰. Sant Tomàs en la *Suma Teològica* (I, q. 7 a. 2) afirma que només Déu és infinit, ja que «es diu infinit a allò que no té limitació. En certa manera la matèria està delimitada per la forma, i la forma per la matèria.» Amb tot concedeix que els àngels, que manquen de matèria, poden considerar-se també com un «infinit relatiu». Encara que l'Aquinat parla d'infinit respecte a l'ésser i en relació amb la dignitat. Dignitat infinita respecte a l'home caldrà prendre-ho com una *hipèrbole i d'un mode relatiu*, sense pretendre, de cap manera, igualar la dignitat humana amb la dignitat de Déu, ni tampoc dels àngels. Res fa pensar que estigui ni en les paraules ni en l'esperit de la Declaració tal equiparació. De fet, *l'expressió dignitat infinita aplicada a l'home no és gens habitual en la doctrina social de l'Església*. Es podia haver dit una

«grandíssima dignitat» o «la major dignitat entre les criatures terrestres» o altres expressions. Com ja s'ha dit, l'expressió *dignitas infinita* es pren d'una al·locució en l'Àngelus de Joan Pau II i pronunciada en alemany i, després repetida per Francesc. Fa l'efecte que s'ha buscat un títol impactant, malgrat certa imprecisió terminològica, sobreentenenent que és una dignitat absoluta relativa. Tanmateix, això no desmereix la Declaració en el seu conjunt.

En tot cas, la DI és un document valent que planteja reptes. Un d'ells, central, és la necessitat de treballar per defensar, promoure i remeiar abusos contraris a una autèntica dignitat humana.

Alguns, como ara Fr. Raymond J. de Souza¹¹, aplaudeixen, potser amb una certa exageració, el que anomenen un “retorn a Joan Pau II”. El cardenal Gregory, arquebisbe de Washington D. C., segurament tenint en compte catòlics del seu país que defensen entusiàsticament alguns punts doctrinals, però altres no tant, ha assenyalat que la DI serà un “repte” per a la gent, afegint: “Tothom -potser és exagerar- trobarà probablement alguna cosa amb la qual hi està d'acord de tot cor, i alguna altra sobre la qual haurà de reflexionar (...) Afirmar el que entens, acceptes, sostens i al que t'aferes, però també t'empeny a considerar altres dimensions de la nostra vida eclesial, de la nostra vida social, que poden plantejar un desafiament”.¹²

Diria que planteja reptes humanistes en tres grans àmbits.

- *Acadèmic*, aprofundint, ampliant i concretant la Declaració amb claredat, rigor i en diàleg amb els arguments contraris.
- *Educació i comunicació*, promovent i difonent la importància de la dignitat humana i les seves exigències concretes.
- *Acció*, treballant en promoció d'una cultura en la qual el respecte i la promoció de la dignitat humana sigui central, en iniciatives personals i socials per remeiar atemptats contra aquesta dignitat i tractant d'influir en canvis legislatius, socials i polítics a favor de la dignitat i drets humans associats, especialment els que semblen de major urgència.

En resum, cal agrair, aquest esforç per la publicació d'aquest document i estudiar-lo detingudament. No és punt d'arribada, sinó un esperonament per continuar avançant per a un canvi cultural més humanista.

¹¹ Business School

¹² Veure en vatican.va.

¹³ La principal és de sant Joan Pau II, en una al·locució a l'Àngelus durant el viatge a Alemanya 16 de novembre de 1980. Significativament va ésser pronunciat en una

trobada amb persones que sofrien unes certes limitacions o discapacitats. En ell s'afirma: "Déu ens ha mostrat d'un mode insuperable en Jesucrist quant estima a cada home i que *immensa és la dignitat (dignità infinita*, en l'original italià) que a través d'Ell li ha conferit." L'altra del Papa Francesc, en l'exhortació apostòlica *Evangelii gaudium* (núm. 178), que a partir del text anterior, en la qual anima a confessar a Déu-Pare que estima infinitament cada ésser humà i a descobrir que amb això li confereix una dignitat infinita. (DI, 5)

⁴ https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1983_dignita-diritti_sp.html.

⁵ Audiència, 4 setembre de 1968.

⁶ Discurs a l'Assemblea General de la ONU, 2 d'octubre de 1979.

⁷ Audiència, 12 d'agost de 2020.

⁸ Diane Montagna Interviews Edward Feser on 'Dignitas infinita', *The Catholic Thing*, 4 de maig de 2024.

⁹ Pablo J. Ginés, "Dignitas infinita": un listado de horrores, pero poca concreción u orientación para combatirlos, *Religión en libertad*, 8 d'abril 2024.

¹⁰ Jared Staudt, Do Human Beings Have Infinite Dignity? Building Catholic Culture, publicat el 10 d'abril de 2024: <https://buildingcatholicculture.com/do-human-beings-have-infinite-dignity/>.

¹¹ Fr. Raymond J. de Souza, Dignitas infinita': John Paul Returns? *The Catholic Thing*, 27 d'abril de 2024.

¹² Cardenal Gregory: "Dignitas infinita" es un documento equilibrado y desafiante. Vatican News, <https://www.vaticannews.va/es/iglesia/news/2024-04/cardenal-gregory-dignitas-infinita-balanceado-desafios.html>.